

Erfgoedvisie 2016

September 2016

Drs. P.J.H.M. Coenen-van Kerkhoff

Inhoud

Voorwoord	3
1. Inleiding	4
1.1 Wat is erfgoed?	4
1.2 Wat valt er onder het gemeentelijke erfgoed?	4
1.3 Waarom een erfgoedvisie?	5
1.4 Erfgoedbeleid in Berg en Dal: een nulmeting	5
2. Achtergronden	8
2.1 Beschrijving van het landschap	8
2.2 Beschrijving van de kernen vanuit historisch perspectief	9
2.3 Samenvatting	13
3. Wat willen we bereiken met erfgoedbeleid?	14
Bijlage 1: Organisaties verenigd in het Erfgoedberaad gemeente Berg en Dal	16
Bijlage 2: Lijst van gemeentelijke en rijksmonumenten Berg en Dal	18

Voorwoord

Op 1 januari 2015 gingen de gemeenten Groesbeek, Millingen aan de Rijn en Ubbergen samen verder als één nieuwe gemeente. Conform de Strategische Visie Groesbeek (Berg en Dal) 2025 streeft de gemeente Berg en Dal als 'regiegemeente' naar een erfgoedbeleid dat niet uitsluitend gericht is op bescherming en behoud. Burgers en organisaties wordt de kans gegeven om eigen initiatieven in te brengen. De aanleiding om nu tot een erfgoedvisie te komen ligt in het Raadsbesluit van 5 november 2015, waarin aan erfgoedontwikkeling binnen de bebouwde kom voor de komende jaren structureel een subsidiebedrag wordt toebedeeld.

In deze Erfgoedvisie wordt achtergrondinformatie gegeven over het erfgoed binnen onze gemeente. Verder worden de doelen van het gemeentelijk erfgoedbeleid duidelijk op een rijtje gezet. Het document biedt een raamwerk voor toekomstig beleid inzake ons gemeenschappelijke erfgoed. Dit raamwerk is nadrukkelijk niet statisch: ons erfgoed is dit immers ook niet.

1. Inleiding

1.1 Wat is erfgoed?

Al hetgeen ons uit het verleden is overgeleverd vormt tezamen ons cultureel erfgoed. Tot dit erfgoed kan zowel het gebouwde onroerende erfgoed (archeologie, monumentale bouwwerken en ensembles), als het immateriële en roerende erfgoed (verhalen, collecties en musea) gerekend worden. Het gezamenlijke erfgoed is medebepalend voor de identiteit van onze gemeente en kan bovendien bijdragen aan de gemeenschapszin.

1.2 Wat valt er onder het gemeentelijke erfgoed?

archeologische monumenten:

bewonings- en vindplaatsen, daterend van de Steentijd tot en met de Tweede Wereldoorlog.

religieus erfgoed:

kerken met inventaris (zoals orgels), kloosters en kloostertuinen, begraafplaatsen en grafmonumenten, studiehuisen, devotiepark Heilig Landstichting, klinieken en sanatoria, Mariagrotten, kruisen en kapellen, pastorieën en parochiegebouwen.

industrieel erfgoed:

Steen- en zuivelfabrieken en bijbehorende objecten zoals loodsen, steenovens, dienst- en directiewoningen, scheepswerven, transformatorhuisjes, watertorens en -stations, molens, gemalen en maalderijen.

agrarisch erfgoed:

boerderijen en agrarische complexen en ensembles, veelal te vinden buiten de kernen

kastelen, buitenplaatsen en particuliere woningen:

burchten, kastelen en –ruïnes, buiten- en zomerhuizen, koetshuizen en dienstwoningen, villa's, tuinen en parken, priëlen en tuinornamenten, woonhuizen

militair-historisch erfgoed:

luchtwachttorens, bunkers, schuttersputjes en andere relictten (van W.O. II en IJssellinie)

immaterieel erfgoed:

verhalen van en over bewoners, dialecten, volkscultuur, tradities en gebruiken, verenigingsleven en schutterijen

roerend erfgoed:

musea en collecties, kunstwerken in de openbare ruimte, herdenkingsmonumenten, openbaar kunstbezit

1.3 Waarom een erfgoedvisie?

Het in stand houden van het gemeenschappelijk cultureel erfgoed voor toekomstige generaties ziet de gemeente als een belangrijke taak. Op 1 juli 2016 is de nieuwe Erfgoedwet in werking getreden. De gemeente heeft mede op grond van deze wet de taak om middels planmatig beleid zorg te dragen voor de haar toevertrouwde cultuuroederen en collecties.

Het beleid inzake de omgang met cultuurhistorie (archeologie, monumenten en immaterieel erfgoed) dient inzichtelijk te worden gemaakt voor de burger. Een duidelijk zichtbaar erfgoedbeleid is immers bevorderend voor toerisme en recreatie en zorgt voor een goed vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat het vrijetijdsgebruik in toenemende mate door erfgoed wordt bepaald.

De gemeente Berg en Dal heeft een grote diversiteit aan monumenten en monumentale complexen in een bijzonder landschappelijk kader. Daarnaast kent de gemeente enkele goedbezochte musea.

De gemeente streeft in haar beleid naar participatie door burgers en plaatselijke erfgoedorganisaties.

Ter bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap is er reeds een Landschapsvisie opgesteld. Het waardevolle erfgoed binnen de kernen ressorteert hier niet onder en verdient daarom een eigen beleidsvisie.

In 2014 is reeds op initiatief van historische verenigingen een 'Erfgoedberaad' opgericht. Vanuit het Erfgoedberaad, waarin vertegenwoordigers van negen plaatselijke verenigingen/stichtingen zitting hebben, vindt regelmatig overleg plaats met de gemeentelijke monumentenambtenaar en met de wethouder. Het Erfgoedberaad ontwikkelt enerzijds initiatieven die kunnen uitmonden in projectvoorstellen op het gebied van het cultureel erfgoed, anderzijds ziet het Erfgoedberaad graag dat de gemeente Berg en Dal een beleidsvisie voor de komende jaren op erfgoedgebied ontwikkelt.

1.4 Erfgoedbeleid in de gemeente Berg en Dal: een nulmeting

De gemeente Berg en Dal bestaat uit dertien kernen: Beek, Berg en Dal, Breedeweg, De Horst, Erlecom, Groesbeek, Heilig Landstichting, Kekerdome, Leuth, Millingen aan de Rijn, Ooij, Persingen en Ubbergen. In totaal bevinden zich in deze kernen 368 beschermde objecten: 96 rijksmonumenten, 258 gemeentelijke monumenten en 14 archeologische rijksmonumenten. Berg en dal kent een rijksbeschermd dorpsgezicht (Ubbergen) en een rijksbeschermd complex (Heilig Landstichting). Daarnaast zijn er enkele ensembles aangewezen als beeldbepalend. Voor de kern Millingen aan de Rijn is in 2014 middels een zogenaamde 'quickscan' een opzet gemaakt voor een gemeentelijke monumentenlijst. De aanwijzingsprocedure voor circa 25 objecten is inmiddels gestart.

De oudste (archeologische) monumenten in de gemeente dateren uit de (pre-)romeinse tijd, de jongste (gebouwde) monumenten uit de jaren 1950. In bijlage 2 van deze Erfgoedvisie staan alle monumenten op alfabetische volgorde van adres.

In de **Erfgoedverordening (Groesbeek 2015)** worden de aanwijzing en het vergunningentraject van gemeentelijke monumenten geregeld, evenals de instandhouding van archeologische terreinen.

Voor eigenaren van gemeentelijke monumenten kent de gemeente een **instandhoudings- en onderhoudssubsidie**. Jaarlijks is een bedrag van in totaal 83.500 euro beschikbaar. Beoordeling van aanvragen op grond van deze regeling vindt plaats op ambtelijk niveau. Ook stelt de gemeente subsidie beschikbaar voor molens.

Vergunningaanvragen worden namens de gemeente beoordeeld en afgehandeld door de Omgevingsdienst Regio Nijmegen met advies van het Gelders Genootschap. De **Nota Ruimtelijke Kwaliteit Gemeente Groesbeek/Berg en Dal** uit 2015 beschrijft beleid en toetsingsniveau inzake welstand/monumenten.

De **Provincie Gelderland** kent een subsidieregeling voor instandhouding van gemeentelijke monumenten en van historische molens en stoomgemalen. Daarnaast bestaat er een subsidie voor het (laten) opstellen van Archeologische of Cultuurhistorische Waardenkaarten. Ten behoeve van herbestemming en transformatie van leegstaand vastgoed bestaat er de provinciale subsidie 'Steengoed Benutten'. Eigenaren van rijksmonumenten die als woonhuis in gebruik zijn kunnen via de provincie een beroep doen op een gunstige onderhoudslening en/of monumentenhypotheek.

De **Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed** kent een instandhoudingssubsidie voor eigenaren van rijksmonumenten die geen woonhuis zijn. De uitvoering van deze regeling is uitbesteed aan de provincies. Verder heeft de RCE een subsidieregeling ingesteld om herbestemming te stimuleren. Eigenaren, gemeenten en provincies kunnen subsidie aanvragen voor een haalbaarheidsonderzoek naar de herbestemmingsmogelijkheden van een monumentaal pand. Ook bestaat er subsidie voor het wind- en waterdicht maken van het pand tijdens de planfase.

Voor het grondgebied van de voormalige gemeenten Ubbergen en Groesbeek is er in 2010 en 2013 een **Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)** opgesteld. In een dergelijke (digitale) kaart worden onder- en bovengrondse cultuurhistorische waarden gemarkeerd. Een Cultuurhistorische

Waardenkaart biedt de mogelijkheid om cultuurhistorische verwachtingen in een vroeg stadium te betrekken bij ruimtelijke plannen.

Voor het gehele grondgebied van Berg en Dal is er een **Archeologische Waardenkaart** beschikbaar. Hierin worden (te verwachten) archeologische vindplaatsen aangeduid. Archeologische waarden worden sinds 2007 opgenomen in bestemmingsplannen met een dubbelbestemming.

In de Structuurvisie van de voormalige gemeente Ubbergen is de CHW als onderlegger gebruikt.

In 2015 is voor de nieuwe gemeente Groesbeek/Berg en Dal de bestaande **Landschapvisie** geactualiseerd. Deze beoogt middels burgerparticipatie nieuwe ontwikkelingen in het landelijke gebied mogelijk te maken en te begeleiden. Ook cultuurhistorische projecten buiten de kernen vallen onder het uitvoeringsprogramma (LOP) van deze visie. Voor LOP-projecten is vanuit de gemeente een jaarlijkse subsidie van in totaal 76.000 euro beschikbaar.

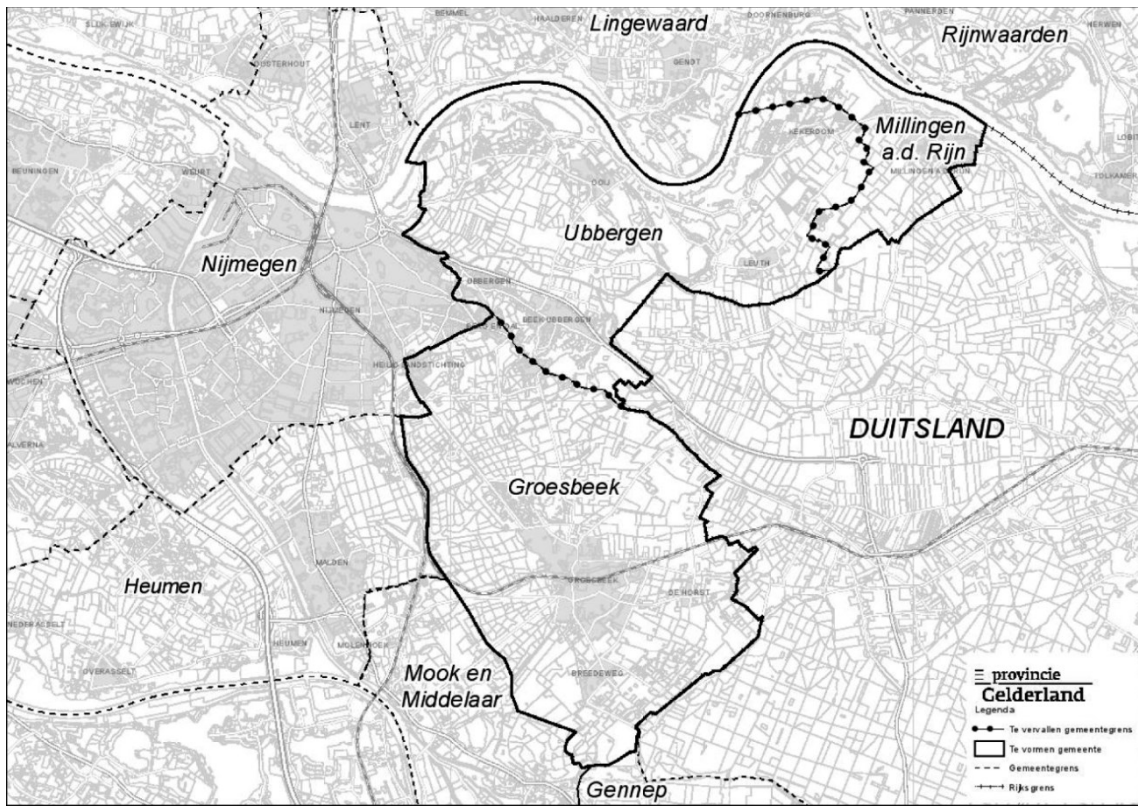
In het **Erfgoedberaad** overleggen negen cultuurhistorische stichtingen/verenigingen regelmatig met de gemeentelijke monumentenambtenaar en/of de wethouder. In het kader van de Strategische Visie (zie voorwoord) hebben de deelnemende stichtingen/verenigingen (maar ook burgers) de mogelijkheid om voorstellen te doen op het gebied van cultuurhistorie en erfgoedprojecten in te dienen. Voor erfgoedprojecten die voldoen aan de in deze visie geformuleerde doelen en aangevraagd zijn middels het format, is een jaarlijkse subsidie van in totaal 25.000 euro beschikbaar.

Om de aanvragen subsidie voor erfgoedprojecten een juridische grondslag te geven is een **Subsidieverordening Cultuurhistorische projecten in de kernen Berg en Dal 2016** opgesteld. Deze wordt tezamen met de Erfgoedvisie ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

Bijlage 1 geeft een overzicht van de negen cultuurhistorische stichtingen/verenigingen van het Erfgoedberaad.

2. Achtergronden

2.1 Beschrijving van het landschap

Het grondgebied van de huidige gemeente Berg en Dal kende met zijn zeer afwisselende landschap reeds ver voor onze jaartelling kernen met menselijke bewoning.

Het noordelijk deel wordt tegenwoordig door haar ligging aan de rivier gekenmerkt door een landschap met dijken, plassen en polders dat sterk contrasteert met de stuwwal. De polders herbergen de kerkdorpen Ooij en Persingen, aan en op de stuwwal bevinden zich de kernen Ubbergen en Beek.

In het oostelijk gedeelte van de gemeente treft men het hoofdzakelijk agrarische Duffeltlandschap met de kerkdorpen Millingen, Leuth en Kekerdom. Dit gebied grenst aan de Duitse 'Düffel'.

Het zuidelijk deel van de gemeente herbergt behalve de kernen Groesbeek (liggend in een kom), Breedeweg en De Horst het natuureservaat De Bruuk (grenzend aan het (Duitse) Reichswald), alsmede het Groesbeekse Bos en het Nederrijkswald. Dit laatste strekt zich in noordwestelijke richting via Heilig Landstichting over de stuwwal uit tot aan de kern Berg en Dal, die een langgerekt lint vormt tot aan de grens van de gemeente Nijmegen.

2.2 Beschrijving van de kernen vanuit historisch perspectief

De dertien kernen binnen de gemeente Berg en Dal kennen een aantal opvallende gemeenschappelijke kwaliteiten en kenmerken. Vrijwel elke kern herbergde ooit een kasteel of burcht en bezit ook nu nog een of meer kerken. Overstromingen en dijkverleggingen hebben ingegrepen in het landschap. De ligging in het Nederlands-Duitse grensgebied, de steen- en keramiekindustrie én de Tweede Wereldoorlog hebben eveneens sporen nagelaten. Door het aanwezige natuurschoon stond onze gemeente in het verleden reeds in de belangstelling bij kunstenaars en schrijvers, maar ook bij buitenhuisbezitters en toeristen. In deze paragraaf wordt per kern (van groot naar klein) kort de geschiedenis beschreven en worden specifieke kwaliteiten belicht.

Groesbeek

Archeologisch onderzoek heeft uitgewezen dat Groesbeek reeds in de tijd van het Neolithicum bewoning kende. Ook sporen uit de IJzertijd en de Romeinse tijd zijn aangetroffen; 'Gronspech' was in de vroege middeleeuwen een belangrijk machtscentrum met het zogenaamde 'Rijkshof' en het waldgraafschap. De Heren van Groesbeek bouwden in de omgeving van de Hoflaan in meerdere fasen een kasteel, waarvan de funderingen zichtbaar zijn gemaakt. Uit de tijd van het Rijkshof dateert ook de voorloper van de huidige protestantse kerk aan de Groesbeek. In later tijd kende Groesbeek een lange periode van armoede tot aan de ontginning en aanleg van uitgestrekte productiebossen en landgoederen. Welgestelde grootgrondbezitters, veelal van protestanten huize, vestigden zich in de omgeving en het toerisme ontdekte het fraaie Groesbeekse landschap. Uit een van de landgoederen, Dekkerswald, ontstond in de vroege twintigste eeuw een (voor die tijd zeer modern) sanatorium naar ontwerp van Ed. Cuypers. Ook de RK parochiekerk van Cosmas en Damianus aan de Pannenstraat (een centraalbouw naar ontwerp van C. Franssen), het Hollands Klooster en klooster Mariëndaal zijn uitingen van de katholieke emancipatie in de negentiende en twintigste eeuw. De spoorlijn van Nijmegen naar Duitsland doorkruiste lange tijd het dorp, dat een bloeiende schoenindustrie kende. Groesbeek bezat in vroeger tijd vier windmolens, waarvan nu alleen de Zuidmolen resteert. Tijdens de Tweede Wereldoorlog had Groesbeek zwaar te lijden onder oorlogsgeweld (Operatie Market Garden). Het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 getuigt van deze periode.

Millingen aan de Rijn

Door de op een Romeins oeverwallensysteem gebouwde nederzetting Millingen loopt de Heerbaan, ooit onderdeel van de Romeinse route tussen Leiden en Keulen. Millingen en ook de heerlijkheid Zeeland bleven met tussenpozen bewoond in Merovingische tijd en middeleeuwen. Ter herinnering aan het Romeinse verleden werd in Millingen een Romeins patrouilleschip (Liburna) nagebouwd. Dit is nu ondergebracht in Museumpark Heilig Landstichting. Van de versterkte burcht Zeeland zijn nog resten aanwezig en binnen Millingen zijn vroegere buurtschappen zoals De Palts nog herkenbaar. De geïsoleerde ligging van Millingen leidde tot een rijk verenigingsleven met schutterijen en harmonieën. In de neogotische Sint Antonius van Paduakerk bevinden zich biechthokjes met dubbele wanden speciaal voor de met gehoorverlies kampende scheepswerfarbeiders. Samen met de pastorie, de kosters- en rectoraatswoning en de RK begraafplaats vormt de kerk een fraai ensemble. Bij dijkverzwaringen in de twintigste eeuw zijn meerdere historische panden verloren gegaan

Beek

De kern Beek dankt haar naam aan de van de stuwwal vloeiende beken met opvallend helder en kalkarm water. De Romeinen maakten hier al gebruik van. In Beek zijn aanwijzingen gevonden van

bewoning in de Romeinse en de Merovingische tijd. De huidige Rijksstraatweg ligt op de plek van de Romeinse weg tussen Nijmegen en Xanten. Ter hoogte van het voormalige gemeentehuis van de gemeente Ubbergen is in 1628 een Romeinse mijlpaal gevonden, die zich in Museum Het Valkhof bevindt. Op het kruispunt tussen de Nieuwe Holleweg en de Rijksstraatweg bevond zich vanaf de vroege middeleeuwen een versterkt huis genaamd Het Spijker (naar 'spicarium'). Het Sint Bartholomeuskerkje werd rond 1050 gebouwd. Van 1380 tot 1657 werd het westelijk deel van de heerlijkheid Beek bestuurd door de heren van Groesbeek, Heumen en Malden. Nadat de graven Van Randwijck Beek hadden verworven, bouwden zij de omgeving van Het Spijker om tot een adellijk huis met fraaie tuinen en een watermolen. In de achttiende eeuw begon de familie met de bouw van een groot kasteel op het terrein van het huidige bejaardencentrum 't Höfke. Dit project is echter nooit voltooid, op de funderingen na. Het heldere water en het groeiende aantal villabewoners in Beek en Ubbergen leidden tot een bloeiende wasserijindustrie. Romantische schilders ontdekten het landschappelijk schoon en vanaf de negentiende eeuw kwam mede door de aanleg van een tramlijn het toerisme op gang. Dit resulteerde in de bouw van een groot aantal hotels en uitspanningen en onder andere een uitkijktoren. Na de oorlog werd aan Beek in het kader van de grenscorrecties een aanzienlijk Duits gebied toegewezen, waaronder de Duivelsberg (met vroegmiddeleeuwse motte), de Wylberg en het Wylbergmeer.

Breedeweg

De kern Breedeweg ontstond als lintdorp vanuit Groesbeek door ontginning van heidegronden. De buurtschappen Bruuk en Grafwegen dateren uit de middeleeuwen. In de Tweede Wereldoorlog werd Breedeweg zwaar getroffen en vrijwel geheel herbouwd. De Sint Antoniuskerk, naar ontwerp van Cees Pouderoyen, is met de begraafplaats en de pastorie een fraai voorbeeld van een wederopbouwensemble.

Ooij

De oorspronkelijke kern van Ooij ligt ten westen van het huidige centrum aan de Hezelstraat, mogelijk ooit een Romeinse weg. Een ronde motteburcht uit de twaalfde eeuw groeide in de late middeleeuwen uit tot een groot kasteel met poort- en bijgebouwen. Van de bijbehorende kerk (aan de overzijde van de Hezelstraat) werd in de negentiende eeuw het schip omgebouwd tot pastorie. Onder invloed van de opkomende baksteenindustrie ontstond er aan de Kerkdijk een nieuw dorpscentrum met RK kerk (naar ontwerp van C. Franssen), pastorie, parochiecentrum en begraafplaats. Voorbeelden van industrieel erfgoed zijn de veldoven van steenfabriek De Groenlanden en de directiewoning van steenfabriek De Ooy, alsmede een originele excavateur. De buurtschappen Groenlanden en Tiengeboden vinden hun oorsprong in woonlocaties voor arbeiders van de steenfabrieken.

Berg en Dal

Nabij de kern Berg en Dal, in oorsprong een lintdorp doorsneden door de Oude Kleefsebaan, bevond zich in de Romeinse tijd een centrum van keramiekindustrie. Ter hoogte van de Holdeurn zijn onder de grond ruïnes van de dakpan-ovens van het Tiende Legioen te vinden. Tot in de twintigste eeuw bleven er door de aanwezigheid van leem in de bodem aan beide zijden van de Oude Kleefsebaan aardewerkfabrieken in werking. Er zijn aanwijzingen voor de aanwezigheid van een Romeins waterwerk vanaf de bron (tegenover het Kerstendal) via het Louisedal naar de Romeinse legerplaats op de Kopse Hof in Nijmegen. De Meerwijk herbergt de resten van een vroegmiddeleeuwse motteburcht. Tegenover het Kerstendal stond lange tijd de herberg 't Witte Paard. Vanaf de zeventiende en achttiende eeuw ontstond, mogelijk naar voorbeeld van de Kleefse lusthof van

Johan Maurits van Nassau-Siegen, de naam Berg en Dal. Er werden buitenhuizen gebouwd en landgoederen gevormd, voor een deel met sterrenbossen en belvederes. De Pruisische grens liep evenals in Beek dwars door het dorp heen. In de negentiende eeuw kwam het toerisme op gang, resulterend in en gestimuleerd door de bouw van onder andere het Hotel Groot Berg en Dal. De aanleg van een (stoom)tramlijn tussen Nijmegen en Berg en Dal en naderhand het zogenaamde Bergspoor via Beek versnelde de groei van het toerisme in de twintigste eeuw. De komst van de eerste particuliere waterleiding van Nederland (van Ubbergen en Groesbeek samen) in 1929 maakte een einde aan het watertekort en de noodzaak tot het slaan van waterputten. Na de Tweede Wereldoorlog werd het pretpark Tivoli gebouwd en ontstond op een voormalig landgoed het Afrika Museum.

Leuth

Uit opgravingen in 2015 is naar voren gekomen dat er zich in de huidige kern Leuth in de late IJzertijd en de vroege Romeinse tijd een nederzetting bevond die een grote bedrijvigheid moet hebben gekend. In deze periode stroomde de rivier de Waal ten zuiden van de huidige Steenheuvelsestraat. Toenemende overstromingen noodzaakten latere bewoners om hun boerderijen op pollen te bouwen. Een van de fraaiste boerderijen in Leuth is De Plezenburg, een rijksmonument. Tot 1815 behoorde Leuth samen met Kekerdom tot het koninkrijk Pruisen. Vanaf de late negentiende eeuw was Leuth een centrum van de zuivelindustrie en kende het, mede door de komst van veel steenfabrieksarbeiders, een rijk verenigingsleven. Tussen september 1944 en maart 1945 werd het dorp grotendeels verwoest, waardoor het vrijwel geheel herbouwd moest worden. De Sint Remigiuskkerk (architect H.C. van de Leur) is inmiddels aan de eredienst onttrokken.

De Horst

De Horst vindt zijn oorsprong in de middeleeuwse ontginningsnederzetting De Plak. Het huidige dorp dateert grotendeels uit de periode van de wederopbouw. Het vooroorlogse dorp, met onder andere het Franciscanessenklooster en de uit 1905 daterende molen, werd volledig verwoest in de nasleep van Operatie Market Garden. De karakteristieke naoorlogse Goddelijk Hart van Jezuskerk en de pastorie werden ontworpen door N. van der Laan in de stijl van de Bossche School.

Heilig Landstichting

Ook in het leemrijke gebied van de huidige Heilig Landstichting bevond zich een bloeiende keramiekindustrie die zich vooral richtte op de productie van dakpannen. Na de aanleg van de Nijmeegsebaan/Groesbeekseweg en de ontginning van grote delen moeilijk bewerkbare heidegrond ten behoeve van de houtproductie, werd de buurtschap De Ploeg naar een idee van Mgr A. Suys omgevormd tot een katholiek devotiepark. De aankoop van gronden en de bouw van het park werden bekostigd door kavels voor villabouw beschikbaar te stellen. Katholieken werd in het park de mogelijkheid geboden om het leven en lijden van Jezus van nabij mee te maken. In de hoogtijdagen, tussen de jaren 1930 en 1960, kwamen er jaarlijks honderdduizenden katholieken naar de Heilig Land Stichting. De architect van het rijksmonumentale complex was Jan Stuyt. Beeldend kunstenaar Piet Gerrits ontwierp alle beeldhouwwerken, mozaïeken en schilderijen. Het complex omvat zowel de aanleg (lanenstelsel en zichtassen) als meerdere kloosters, kerken en het begraaf- en gedenkpark.

Erlecom

Door wijzigingen in de loop van de rivier de Waal lag Erlecom tot de zestiende eeuw in het gebied Over-Betuwe. In de Franse tijd vormde Erlecom samen met Ooij en Persingen korte tijd een gemeente, die in 1815 opging in de gemeente Ubbergen. Door de toenemende overstromingen,

waarvan de diverse op pollen gebouwde boerderijen getuigen, zag men zich in 1774 gedwongen om de dijk te verleggen, waardoor kasteel De Kleverenburg buitendijks kwam te liggen en onder water verdween. Erlecom kende ooit drie grote steenfabrieken, waarvan er nu nog een in gebruik is. Zowel op het terrein van deze steenfabriek als in en om het dorpje zelf zijn meerdere voorbeelden van wederopbouwarchitectuur te vinden.

Kekerdom

In Kekerdom staat de enige buitendijks gelegen kerk van Nederland. Samen met de boomgaard en de voormalige pastorie vormt de van oorsprong 9^e-eeuwse Sint Laurentiuskerk een fraai ensemble in de uiterwaarden bij de entree van het dorp. De Kekerdomse Waard maakt deel uit van Nationaal Landschap 'De Gelderse Poort'. De Romeinen bouwden hier een versterkt punt aan de Limes. Vanaf 800 werd Kekerdom bewoond en tot aan het einde van de negentiende eeuw bevond zich het kasteel Spaldrop binnen het gebied. Het huidige dorp herbergt enkele historische panden en een aantal fraaie boerderij-ensembles aan de Weverstraat en de Duffeltdijk. Aan de Botsestraat staat de 19^e-eeuwse beltkorenmolen 'De Duffelt'.

Ubbergen

De naam Ubbergen is vermoedelijk ontstaan uit een samentrekking van 'Up' en 'Burcht'. Op en onderaan de stuwwal worden al eeuwen Romeinse vondsten gedaan en er zijn aanwijzingen voor de aanwezigheid van een aanlegplaats en/of haven uit de Romeinse of Bataafse tijd. Op een terrein ten noorden van de Romeinse weg van Nijmegen naar Xanten bevond zich al in de dertiende eeuw een burcht. Ook het witte kerkje van Ubbergen dateert in oorsprong uit deze tijd. Na afbraak van de burchtruïne werd er rond 1700 een kasteel gebouwd met uitgebreide barokke tuinen voorzien van sterrenbossen, zichtassen, waterwerken en paviljoens. Sporen van deze tuinaanleg zijn nog terug te vinden. Vanaf 1824 werd door de kasteelleigenaar Gijsbert Jan Dommer van Poldersveldt de onveilige zandweg omgevormd tot een bestrate tolweg. Dit bevorderde de komst van dagjesmensen en de bouw van buitenhuizen. Nadat in de negentiende eeuw de herberg Het Roode Hert en ook het kasteel waren afgebroken, ontstond er (in een vroeg voorbeeld van projectontwikkeling) een lint van villa's langs de Straatweg en aan de Pompweg. Ten noorden hiervan ontstonden straten met woningen en toeleveringsbedrijven van de villa's. Bekende monumentale complexen in Ubbergen zijn Waalheuvel, Schoonoord en het voormalig Frans Pensionaat. Villa Dennenheuvel, gebouwd in 1900, is een zeldzaam gaaf voorbeeld van Jugendstil-architectuur naar ontwerp van Oscar en Henri Leeuw. In 1993 werd Ubbergen aangewezen als van rijkswege beschermd dorpsgezicht.

Persingen

Persingen, dat tegenwoordig bekend staat als het kleinste dorpje van Nederland, was door de iets verhoogde ligging op een stuifzandrug reeds bewoond in de Romeinse tijd en lag aan een handelsroute van Nijmegen naar Kleef. Schepen met handelswaar konden over het riviertje Het Meer het vroeger aanzienlijk grotere Persingen aandoen. De bebouwing strekte zich tot in de vroege negentiende eeuw in oostelijke richting uit tot en met Wercheren. Sinds circa 1400 had Persingen een kasteel met Sint Dionysiuskerkje. Door toenemende overstromingen en dijkdoorbraken, vooral veroorzaakt juist door het proces van indijking, verdwenen steeds meer boerderijen en uiteindelijk ook het kasteel. Van het kasteel bevinden zich nog funderingen onder een weiland nabij het kerkje, dat na een lange periode van verwaarlozing werd gered. Na de Tweede Wereldoorlog was het geruime tijd in gebruik als Sint Joriskapel van de Rooms Katholieke Verkennerbeweging. Tegenwoordig is het een trouwlocatie en expositieruimte. De in de oorlog verwoeste Thornse Molen bij Wercheren is in 2016 herbouwd.

2.3 Samenvatting

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat niet alleen elk deelgebied afzonderlijk, maar ook de gemeente Berg en Dal als geheel beschikt over een grote diversiteit aan cultuurhistorische kwaliteiten waar we met recht trots op mogen zijn. Dit gezamenlijke erfgoed binnen de kernen (dat niet los gezien kan worden van het erfgoed buiten de kernen) verdient waardering en aandacht, maar biedt ook vele mogelijkheden. Het vormt de inspiratie voor een toekomstvisie die in de volgende paragraaf uiteengezet wordt. Deels op basis van door het Erfgoedberaad ingebrachte ideeën worden hierin door de gemeente voorstellen gedaan om deze visie te verwezenlijken.

3. Wat willen we bereiken met erfgoedbeleid?

De gemeente Berg en Dal wil nadrukkelijk het accent leggen op de waarde van erfgoed voor de samenleving en voor toekomstige generaties. Erfgoed is niet alleen belangrijk voor de identiteit van onze gemeente, maar bevordert ook de verbinding tussen de afzonderlijke kernen. Het is bovendien onlosmakelijk verbonden met toerisme en economie. Berg en Dal streeft daarom naar een beleid waarin de volgende doelen gewaarborgd zijn:

1. Bewaren en versterken van de aantrekkelijkheid van de gehele gemeente en het gemeentelijke erfgoed in het bijzonder

De gemeente streeft naar behoud van het monumentenbestand en biedt een daarvoor bestemde onderhoudssubsidieregeling;

Waar nodig zullen redengevende beschrijvingen van bestaande monumenten herzien en aangevuld worden. Kennis is immers niet statisch en vooral oudere beschrijvingen zijn gedateerd en/of erg beknopt.

Inventarisatie en beschrijving van waardevolle bouwwerken, landschapselementen en ensembles binnen en buiten de kernen van de gehele gemeente blijft een aandachtspunt. Waar mogelijk kan dit leiden tot uitbreiding van de lijst gemeentelijke monumenten/beeldbepalende ensembles.

2. Zichtbaar en toegankelijk maken van het verleden

Het gemeentearchief dient op termijn openbaar toegankelijk gemaakt te worden door inventariseren en digitaliseren van stukken (en deze al dan niet onder te brengen in het Regionaal Archief Nijmegen).

De herkenbaarheid van het monumentenbestand wordt bevorderd door bijvoorbeeld monumentenschildjes.

Informatie aan leerlingen uit basis- en voortgezet onderwijs inzake erfgoed wordt gefaciliteerd, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van lesbrieven.

Door middel van een te ontwikkelen gezamenlijke website voor en door alle erfgoedorganisaties in de gemeente, eventueel met digitale wandeling langs het erfgoed van Berg en Dal, kan informatievoorziening over erfgoed geoptimaliseerd worden.

3. Bevorderen van (herinnerings-)toerisme en economie

Het bieden van infrastructuur voor blijvende en uitwisselbare wandelprojecten middels GPS vormt een belangrijke basis. Daarbij zal aansluiting worden gezocht bij het bestaande gemeentelijke Wandel- en Fietsnetwerk.

In de nieuwe Toeristische Visie is een koppeling gemaakt met erfgoed en de te ontwikkelen erfgoedwebsite (zie hierboven) zal gelinkt worden aan de bestaande toeristische informatievoorziening. In toekomstige economische beleidsvisies dient een verwijzing te worden opgenomen naar het erfgoed van de gemeente Berg en Dal.

De realisatie van een website 'Oorlogsdoden in Groesbeek' (op basis van de reeds uitgevoerde inventarisatie) zou een breed publiek aanspreken.

4. Stimuleren van gezamenlijke gemeente-brede (meerjarige) projecten op voordracht van en in samenspraak met de erfgoedorganisaties en met burgers

Een structurele subsidie voor erfgoedontwikkeling biedt zowel particulieren als (historische) verenigingen en stichtingen de mogelijkheid om eigen erfgoedprojectvoorstellen in te dienen.

Projectvoorstellen zullen middels een format getoetst worden aan de doelstellingen van deze erfgoedvisie (zie punt 1, 2 en 3). Raakvlakken met thema's binnen het Landschapsonwikkelingsplan en dwarsverbanden met andere erfgoedprojecten zijn daarbij een pre.

De gemeente streeft ernaar om de publieksbetrokkenheid en –waardering inzake erfgoed te bevorderen, bijvoorbeeld door het organiseren van dorpsgesprekken. Gewaardeerde erfgoedevenementen (zoals Open Monumentendag en de tweejaarlijkse Erfgoedprijzen) worden daarom financieel ondersteund.

5. Inpassen van erfgoedbeleid in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen

Erfgoed krijgt een steeds volwaardiger plaats in de afweging bij plannen (bijvoorbeeld bouwen) die ingrijpen op de fysieke leefomgeving. De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) verplicht gemeenten om nieuwe ontwikkelingsplannen te toetsen aan archeologische verwachtingen. Daartoe is een geactualiseerde Archeologische Waardenkaart noodzakelijk.

Uitbreiding van de Cultuurhistorische Waardenkaart over de gehele gemeente (inclusief Millingen aan de Rijn) is raadzaam, om te anticiperen op de komst van de Omgevingswet (beoogde inwerkingtreding begin 2019) waarin vergunningen getoetst dienen te worden aan cultuurhistorie in brede zin.

De gemeente wil eventuele functieverandering van religieus, industrieel en agrarisch erfgoed faciliteren om aldus herbestemming mogelijk te maken.

Bijlage 1:

In het **Erfgoedberaad** overleggen negen cultuurhistorische stichtingen/verenigingen regelmatig met de gemeentelijke monumentenambtenaar en/of de wethouder. In het kader van de Strategische Visie (zie voorwoord) hebben de deelnemende stichtingen/verenigingen (maar ook burgers) de mogelijkheid om voorstellen te doen op het gebied van cultuurhistorie en erfgoedprojecten in te dienen. Voor erfgoedprojecten die voldoen aan de in deze visie geformuleerde criteria en aangevraagd zijn middels het format, is een jaarlijkse subsidie van in totaal 25.000 euro beschikbaar.

In het Erfgoedberaad zijn de volgende organisaties vertegenwoordigd:

Vereniging Heemkundekring Groesbeek (50 leden)

opgericht in 1976

Doelstelling: het bestuderen van de Groesbeekse geschiedenis

Activiteiten: archiefonderzoek en publicaties inzake Groesbeekse geschiedenis; deelname aan archeologische opgravingen en exposities; nieuwsbrief en website

Heemkundekring 'De Duffelt' (330 leden in Nederland en Duitsland)

Nederlands-Duitse vereniging, opgericht in 1970

Doelstelling: het bevorderen van de kennis van en de liefde voor de geschiedenis van land en volk van de grensoverschrijdende Duffelt (globaal het gebied tussen Nijmegen en Kleve).

Activiteiten: uitgave van het halfjaarlijkse tijdschrift 'Van toen naar nu', het organiseren van excursies, lezingen, voordrachten en tentoonstellingen, het bevorderen van het behoud van historische objecten, plaatsen en kunstwerken en het verrichten van onderzoek op historisch gebied. Daarnaast heeft de Heemkundekring een informatieve website.

Stichting Heemkunde Berg en Dal (circa 170 donateurs)

Opgericht in 1988

Doelstelling: het bevorderen van de kennis van de heemkunde van Berg en Dal en omstreken.

Activiteiten: uitgave van het tijdschrift 'De Gids van Berg en Dal'; verzorgen van exposities en lezingen; ontwikkelen van toeristische producten (ansichtkaarten, wandelroutes etc.).

Stichting Millings Jaarboek

Opgericht in 1996

Doelstelling: het bewaren en verspreiden van kennis over de geschiedenis van Millingen en haar bewoners.

Activiteiten: het verzorgen van een jaarlijkse bundel met historische artikelen (het 'Millings Jaarboek'); jaarlijkse presentatie van het Jaarboek; informatieve website.

Heemkundewerkgroep Heilig Landstichting, onderdeel van Stichting ‘Van Ploeg tot Heilig Land Stichting’ (8 leden)

Opgericht in 1997

Doelstelling: Het verrichten van onderzoek naar de geschiedenis van het dorp Heilig Landstichting en omgeving en het verzamelen van historisch materiaal.

Activiteiten: Het periodiek bekend maken van onderzoeksresultaten door middel van lezingen, tentoonstellingen en via internet. Het uitgeven van publicaties en een brochurereeks.

Stichting Van Steen en Natuur

Opgericht in 2002

Doelstelling: het realiseren en instandhouden van het project “De Ooijpolder van steenfabrikanten en natuurrecreanten”, het restaureren van elementen van de steenindustrie in de Ooijpolder, het inrichten van een expositie over de steenindustrie en het verrichten van alle verdere handelingen die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Activiteiten: restaureren en onderhouden van elementen van de steenindustrie, het inrichten van exposities over de steenindustrie, het aanleggen en (laten) onderhouden van een wandelknooppuntennetwerk en het exploiteren van een aantal zonnetreinen.

Stichting tot Behoud van Monument en Landschap in Berg in Dal (circa 155 donateurs)

Opgericht in 1977

Doelstelling: het bestuderen, in kaart brengen en beschermen van cultuurlandschap en gebouwd erfgoed in de gemeente Berg en Dal

Activiteiten: organiseren jaarlijkse Open Monumentendagen en tweejaarlijkse Erfgoedprijzen; verzorgen van lezingen en cultuurhistorische wandelingen; onderzoek en publicaties; nieuwsbrief en website.

Vereniging Behoud Dorpsgezichten Groesbeek (26 leden)

Opgericht in 1991

Doelstelling: behoud en terugbrengen van bepaalde objecten in en om Groesbeek

Activiteiten: beheer en onderhoud van historische grafmonumenten in Groesbeek, signaleren en restaureren van bedreigd erfgoed.

Erfgoedvereniging Heemschut Gelderland

Opgericht in 1911

Doelstelling: het bevorderen van waardering voor en behoud van cultuurlandschappen en gebouwd erfgoed.

Activiteiten: de provinciale commissie signaleert en onderneemt actie ter bescherming van bedreigd erfgoed.

Bijlage 2 Lijst van rijksmonumenten (RM), gemeentelijke monumenten (GM) en archeologische rijksmonumenten (RA) in de gemeente Berg en Dal

LIJST RIJKSMONUMENTEN, GEMEENTELIJKE MONUMENTEN gemeente Groesbeek 2016-1

	Adres	Nummer	Type	Plaats	rijks	gem	aanwijzing
1	Biesseltsebaan	bij 30	steen 'landgoed de hoge Hoenderberg'	Groesbeek		GM	23-12-96
2	Binnenveld	3	woonhuis	Groesbeek		GM	05-02-91
3	Binnenveld	30	woonhuis, helft van dubbel	Groesbeek		GM	05-02-91
4	Binnenveld	32	woonhuis, helft van dubbel	Groesbeek		GM	05-02-91
5	Bongerdstraat	18	woonhuis, dubbel Esdoornstraat 48	Beek		GM	05-05-87
6	Bosstraat	7	woonhuis	Groesbeek		GM	23-12-96
7	Bosstraat	21	woonhuis, helft van dubbel	Groesbeek		GM	05-02-91
8	Bosstraat	23	woning, helft van dubbel	Groesbeek		GM	05-02-91
9	Bosweg	31	woonhuis, Severen	Beek		GM	29-09-87
10	Botsestraat	9	boerderij, kop-hals-romp	Leuth	RM		16-07-01
11	Botsestraat	22	boerderij, Grote Both	Kekerdom		GM	12-03-02
12	Botsestraat	25	korenmolen, De Duffelt	Kekerdom	RM		07-12-71
13	Botsestraat	29	boerderij, Spaldrop	Kekerdom		GM	03-03-87
14	Botsestraat	31	boerderij	Kekerdom		GM	12-03-02
15	Botsestraat	33 + 35	dubbel woonhuis, vm kaasfabriek Onder Ons	Kekerdom		GM	27-04-04
16	Botsestraat	37	woonhuis, vm directeurswoning	Kekerdom		GM	27-04-04
17	Botsestraat	44	vm dubbel boerenwoonhuis (vh/-46)	Kekerdom		GM	12-03-02
18	Bredeweg	70	RK kerk Antonius van Padua	Groesbeek		GM	01-11-13
19	Burg. Ottenhofstraat	5	woonhuis	Groesbeek		GM	05-02-91
20	Burg. Ottenhofstraat	9	woonhuis	Groesbeek		GM	05-02-91
21	Burg. Ottenhofstraat	11	woonhuis	Groesbeek		GM	05-02-91
22	Burg. Ottenhofstraat	35	café	Groesbeek		GM	05-02-91
23	Carmelweg	3	klooster/kapel	Heilig Landstichting		GM	01-11-13
24	Cortendijk	ongen.	onderdeel van het aquaduct Groesbeek	Heilig Landstichting	RA		30-08-12
25	De Geest	2	vm Mariaschool/kamerverhuur	Beek		GM	24-06-14
26	De Geest	29	vm St.Jozefschool/woonhuis	Beek		GM	08-10-96
27	De Geest	ongen.	RK begraafplaats (vanwege... kern)	Beek	RM		09-09-80
28	Dennenoord	9 t/m 15	villa (was Binnenveld 5)	Groesbeek		GM	01-11-13
29	De Ravenberg	1	woonhuis, Oscar Leeuw	Beek		GM	15-06-10
30	De Ravenberg	2	woonhuis, Zonneheuvel	Beek		GM	20-09-88
31	De Ravenberg	4	woonhuis, Salvé	Beek		GM	07-06-88
32	De Ravenberg	7	woonhuis, Welgelegen, Oscar Leeuw	Beek		GM	14-09-10
33	De Ravenberg	8	woonhuis, Oscar Leeuw?	Beek		GM	14-09-10
34	De Ravenberg	9	woonhuis, Delftse school	Beek		GM	14-09-10
35	De Ravenberg	14	woonhuis, Kastanjeoord	Beek		GM	28-04-87
36	De Ravenberg	20	woonhuis boswachter, Kastanjedal	Beek		GM	22-12-87
37	De Ravenberg	58	woonhuis, Bijou	Beek		GM	14-09-10
38	Dorpsstraat / Kloosterstraat 1	4	café	Groesbeek		GM	05-02-91
39	Dorpsstraat	31	vm Gemeentehuis	Groesbeek		GM	05-07-94
40	Ds. J.A. Visscherlaan	ongen. (bij 3 en 5	portierswoning	Groesbeek		GM	05-02-91
41	Duffeltdijk	1	boerderij, Kraaienhof	Leuth		GM	21-03-88
42	Duffeltdijk	6	boerderij ad dijk, wederopbouw	Leuth		GM	22-06-04
43	Duffeltdijk	11	RK kerk St Laurentius	Kekerdom	RM		07-12-71
44	Duffeltdijk	bij 11	grafzerk	Kekerdom		GM	24-09-92
45	Duffeltdijk	12 T	transformatorhuisje	Leuth		GM	12-03-02
46	Duffeltdijk	21-23	dubbel woonhuis	Kekerdom		GM	12-03-02
47	Duffeltdijk	25	woonhuis, Natura Speculum Creatoris	Kekerdom		GM	12-03-02
48	Duffeltdijk	28	dijkhuis, Hora Datur Quieti	Kekerdom		GM	12-03-02
49	Duffeltdijk	34	boerderij, Hazelaarshof	Kekerdom		GM	12-03-02
50	Duivelsberg	ongen.	terrein, rest. twee mottekastelen	Berg en Dal	RA		17-10-74
51	Erlecomsedam	2	boerderij	Ooij		GM	23-01-86

52	Erlecomsedam	4	café, Oortjeshekken	Ooij		GM	19-01-87
53	Erlecomsedam	bij 4	brievenbus	Ooij		GM	21-03-88
54	Erlecomsedam	10	woonhuis, a/d dijk	Ooij		GM	30-06-87
55	Erlecomsedam	13	woonhuis, buitendijks	Ooij		GM	12-11-90
56	Erlecomsedam	30	woonhuis, vm bazenwoning steenfabriek Ooij	Ooij		GM	27-04-04
57	Erlecomsedam	34	schoorsteen, vm steenfabriek Ooij	Ooij		GM	21-06-05
58	Erlecomsedam	ongen.	spindelschuif op sokkel bij vm sluis	Ooij		GM	02-12-03
59	Erlecomseweg	44	boerderij	Erlecom		GM	26-02-87
60	Erlecomseweg	80	boerderij Eindschenhof	Erlecom		GM	27-04-04
61	Eversberg	1	boerderij, Kapittelshof	Kekerdome		GM	12-03-02
62	Heerbaan	3+5+7	woonhuizen, vm douanekantoor	Millingen a/d Rijn		GM	26-04-16
63	Heerbaan	72+74+76	woonhuizen, vm marechausseekazerne	Millingen a/d Rijn		GM	26-04-16
64	Heerbaan	89	woonhuis	Millingen a/d Rijn		GM	26-04-16
65	Heerbaan	101	woonhuis, vm pastorie	Millingen a/d Rijn		GM	26-04-16
66	Heerbaan	109	woonhuis	Millingen a/d Rijn		GM	26-04-16
67	Heerbaan	115	kultuurhuis, bibliotheek, vm raadhuis en postkantoor	Millingen a/d Rijn		GM	26-04-16
68	Heerbaan	117	verenigingsgebouw de Natte Tent	Millingen a/d Rijn		GM	26-04-16
69	Hengstdal	33	boerderij	Berg en Dal		GM	03-06-86
70	Herwendaalseweg	1	Zuidmolen	Groesbeek	RM		01-12-71
71	Hezelstraat	4	woonhuis, Tiengeboden	Ooij		GM	25-07-90
72	Hezelstraat	6(-8)	woonhuis, Tiengeboden	Ooij		GM	25-07-90
73	Hezelstraat	9-11-13	vm herv. kerk Ooij	Ooij	RM		07-12-71
74	Hezelstraat	bij 9	toren vm herv. kerk Ooij	Ooij	RM		07-12-71
75	Hezelstraat	12	woonhuis m. vm elektrische maalderij	Ooij		GM	27-04-04
76	Hezelstraat	17	woonhuis Ruimzicht	Ooij		GM	27-04-04
77	Hezelstraat	18	boerderij T-/kruk, de Pol	Ooij	RM		07-12-71
78	Hezelstraat	20	boerderij hallehuis, de Pol	Ooij	RM		07-12-71
79	Hezelstraat	24+26	Kasteelsche Hof, restant voorhof	Ooij	RM		07-12-71
80	Hezelstraat	ongen.	trafohuisje	Ooij		GM	18-04-89
81	Hoflaan	onder 2-4	kasteelfundaties	Groesbeek		GM	10-11-92
82	Houtlaan	12	woonhuis, helft van dubbel	Groesbeek		GM	23-12-96
83	Houtlaan	14	woonhuis, helft van dubbel	Groesbeek		GM	23-12-96
84	Houtlaan / Binnenveld 4b	18	dubbel woonhuis	Groesbeek		GM	01-11-13
85	Houtlaan	30	villa	Groesbeek		GM	05-02-91
86	Hubertusweg/Leuthseweg	ongen.	kruisbeeld	Ooij		GM	01-03-89
87	Jan Dommer v.Poldersveldtweg	4	woonhuis, Torensigt	Ubbergen	RM		16-07-01
88	Jan Dommer v.Poldersveldtweg	5	vm koetshuis, Beukenheim	Ubbergen		GM	23-05-90
89	Kastanjelaan	5	woonhuis	Berg en Dal		GM	23-12-96
90	Kastanjelaan	10	villa	Berg en Dal		GM	11-06-96
91	Kastanjelaan	14	woonhuis	Berg en Dal		GM	05-02-91
92	Kastanjelaan	16	villa	Berg en Dal		GM	05-02-91
93	Kasteelselaan	4+6	dubbelwoning met vm wasserij	Ubbergen		GM	02-02-10
94	Kasteelselaan	24	vm dubbel wasboerderijtje	Ubbergen		GM	19-07-05
95	Kerkberg	1	RK Bartholomeuskerk, m. orgel	Beek	RM		12-08-76
96	Kerkberg	3	pastorie	Beek		GM	24-06-14
97	Kerkdijk	1	vm herberg/boerderij/winkel	Ooij		GM	15-12-98
98	Kerkdijk	20	woonhuis m. vm bakkerij	Ooij		GM	27-04-04
99	Kerkdijk	24+26	RK Hubertuskerk, pastorie, kerkhof	Ooij		GM	07-07-87
100	Kerkdijk	24	orgel in RK hubertuskerk	Ooij		GM	22-06-04
101	Kerkdijk	bij 24	oorlogsmonument	Ooij		GM	01-03-89
102	Kerkdijk	32	boerderij Jonkmanshof	Ooij		GM	27-04-04
103	Kerkdijk	50	boerderij, wederopbouw	Ooij		GM	27-04-04
104	Kerkplein	2	RK kerk, St Remigius, pastorie, kerkhof	Leuth		GM	07-06-88
105	Kerkplein	7	woonhuis, wederopbouw	Leuth		GM	12-03-02

106	Kerkstraat	6	toren hervormde kerk	Groesbeek	RM		01-12-71
107	Kerkstraat	6	schip en koor hervormde kerk	Groesbeek	RM		01-12-71
108	Kerstendal	ongen.	onderdeel van het aquaduct Groesbeek	Berg en Dal	RA		30-08-12
109	Keteldal	ongen.	vriendschapswegwijzer	Beek		GM	14-07-88
110	Ketelstraat	1	RK kerk, Goddelijk Hart van Jezus, De Horst	Groesbeek		GM	01-11-13
111	Ketelstraat	3	wwonhuis, vm pastorie	Groesbeek		GM	01-11-13
112	Kloosterstraat	2	pastorie	Groesbeek		GM	05-02-91
113	Kloosterstraat	5	Hollands Klooster	Groesbeek		GM	25-06-87
114	Knapheideweg	2	vm koetsierswoning van landgoed De Wolfsberg	Groesbeek	RM		07-12-01
115	Kruksebaan	26	woonhuis, type hallenhuis	Groesbeek		GM	05-02-91
116	Lage Horst	3	boerderij	Groesbeek		GM	05-02-91
117	Leuthsestraat	2	boerderij, de Plak	Ooij	RM		07-12-71
118	Leuthsestraat	5	boerderij (Wercheren)	Persingen		GM	27-04-04
119	Leuthsestraat	7	boerderij (Wercheren)	Persingen		GM	02-12-03
120	Leuthsestraat	8	boerderij krukhuis-, 't Brökske	Persingen	RM		21-05-75
121	Leuthsestraat	9	boerderij (Wercheren)	Persingen		GM	27-04-04
122	Leuthsestraat	13	boerderij T-, Groot Küppenhof	Persingen		GM	15-04-86
123	Leuthsestraat	15	boerderij (Wercheren)	Persingen		GM	27-04-04
124	Louisedal	ongen.	onderdeel van het aquaduct Groesbeek	Heilig Landstichting	RA		30-08-12
125	Meerwijkselaan	2	heft van dubbel woonhuis	Berg en Dal		GM	05-02-91
126	Meerwijkselaan	4	heft van dubbel woonhuis	Berg en Dal		GM	05-02-91
127	Meerwijkselaan	5	tuinhuisje	Berg en Dal		GM	05-02-91
128	Meerwijkselaan	5	villa Beukenoord / Den Uleput	Berg en Dal		GM	05-02-91
129	Meerwijkselaan	9	villa Westerveerwijk	Berg en Dal		GM	05-02-91
130	Meerwijkselaan	23, 25 en 27	villa Nieuwland	Heilig Landstichting		GM	23-12-96
131	Mgr. Suyslaan-Begraafplaats	4	Complexbescherming HI Land,OosterseStadspoort13	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
132	Mgr. Suyslaan	4	Negende statie 14	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
133	Mgr. Suyslaan	4	Kruisberg met crypte 15	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
134	Mgr. Suyslaan	4	Heilig graf (14e statie) 16	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
135	Mgr. Suyslaan	4	vm klooster Stella Matutina 21	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
136	Mgr. Suyslaan	4	Begraafplaats met grafmonumenten 24	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
137	Mgr. Suyslaan	4	Graf Piet Gerrits 25	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
138	Mgr. Suyslaan	8	vm Adm.woning/winkelhuis Jerusalem/restaurant 26	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
139	Mgr. Suyslaan	ongen.	de 'bron' in Kerkebosje	Heilig Landstichting		GM	01-11-13
140	Molenweg	10	trafogebouw	Groesbeek		GM	05-02-91
141	Molenweg	15	villa	Groesbeek		GM	05-02-91
142	Mooksebaan	10	woonhuis	Groesbeek		GM	05-02-91
143	Mooksestraat	28	woonhuis	Groesbeek		GM	05-02-91
144	Natte Beek	8	woonhuis, Natte Beek, dubbel met 10	Beek		GM	25-09-87
145	Natte Beek	10	woonhuis, Natte Beek, dubbel met 8	Beek		GM	25-09-87
146	Nieuwe Holleweg	2	hervormde Bartholomeuskerk, m. orgel	Beek	RM		07-12-71
147	Nieuwe Holleweg	bij 2	toren hervormde Bartholomeus	Beek	RM		07-12-71
148	Nieuwe Holleweg	bij 2	kerkhof bij herv. Barth.	Beek		GM	03-05-05
149	Nieuwe Holleweg	bij 12	Salmhuisje,vm tramwachthuisje/Kalorama	Beek		GM	09-06-87
150	Nieuwe Holleweg	bij 53	spoelput	Beek		GM	18-12-01
151	Nieuwe Holleweg	57+57A	vm wasboerderij	Beek		GM	02-02-10
152	Nieuwe Holleweg	59	vm wasboerderij	Beek		GM	02-02-10
153	Nieuwe Holleweg	65	voormalige wasserij	Beek		GM	15-02-96
154	Nieuwe Holleweg	67-69	woonhuis, Putberg	Beek		GM	13-11-92
155	Nieuwe Holleweg	81-83	woonhuis m. deel	Beek		GM	20-02-87
156	Nijmeegsebaan	17	portierswoning	Heilig Landstichting		GM	05-02-91
157	Nijmeegsebaan	19	dienstwoning Dekkerswald	Heilig Landstichting		GM	23-12-96
158	Nijmeegsebaan	31	hoofdgebouw medisch centrum	Heilig Landstichting		GM	05-02-91
159	Nijmeegsebaan	31	kapel	Heilig Landstichting		GM	23-12-96
160	Nijmeegsebaan	31	nachtportiershuisje	Heilig Landstichting		GM	23-12-96

161	Nijmeegsebaan	31	vm lighal	Heilig Landstichting		GM	23-12-96
162	Nijmeegsebaan	31	H. Hartbeeld	Heilig Landstichting		GM	23-12-96
163	Nijmeegsebaan	41	dienstwoning	Heilig Landstichting		GM	23-12-96
164	Nijmeegsebaan	43	portierswoning	Heilig Landstichting		GM	05-02-91
165	Nijmeegsebaan	59	woonhuis	Heilig Landstichting		GM	05-02-91
166	Ooijse Bandijk	10+12	boerderij Grote Kat, Tien Geboden	Ooij		GM	27-04-04
167	Ooijse Bandijk	14	boerderij krukhuis-, Tien Geboden	Ooij		GM	21-03-88
168	Ooijse Bandijk	16	woonhuis, TienGeboden,hkHezelstr2	Ooij		GM	26-07-88
169	Ooijse Bandijk	18	boerderij, Kleine Kat	Ooij		GM	11-12-85
170	Ooijse Bandijk	ong.+ 36C	3 bunkers+defensiedijk Groenlanden	Ooij		GM	27-04-04
171	Ooijse Bandijk	74	vm café-veerhuis	Ooij		GM	28-10-87
172	Ooijse Bandijk	80	woonhuis a/d dijk, dubbel m. 82	Ooij		GM	20-12-88
173	Ooijse Bandijk	82	woonhuis a/d dijk, dubbel m. 80	Ooij		GM	15-04-88
174	Ooijse Bandijk	88	woonhuis a/d dijk, vm dijkboerderijtje	Ooij		GM	27-04-04
175	Ooijse Bandijk	90	woonhuis a/d dijk, dubbel m. 92	Ooij		GM	21-04-92
176	Ooijse Bandijk	92	woonhuis a/d dijk, dubbel m 90	Ooij		GM	27-04-04
177	Ooijse Bandijk	122	woonhuis a/d dijk	Ooij		GM	11-12-85
178	Ooijse Bandijk	124+126	woonhuis a/d dijk	Ooij		GM	05-05-87
179	Ooijse Bandijk	128	woonhuis a/d dijk, Peppel	Ooij		GM	11-12-85
180	Ooijse Bandijk	ongen.	veldoven, ruine, vm steenfabriek	Ooij		GM	13-05-96
181	Oude Holleweg	6	woonhuis, Huis Hooghorst	Berg en Dal		GM	21-03-89
182	Oude Holleweg	10	woonhuis, 't Huys te Schengen	Berg en Dal		GM	25-09-87
183	Oude Holleweg	14	woonhuis, Chalet Stollenburg (28-4-87)	Berg en Dal	RM	(GM)	16-07-01
184	Oude Holleweg	ongen.	toegangspoort Kalorama/NwHolleweg	Beek		GM	04-07-89
185	Oude Kleefsebaan	2-4	klooster, Provinciaal Orde der Dominicanen	Berg en Dal		GM	05-02-91
186	Oude Kleefsebaan	bij 2-4	kruisbeeld	Berg en Dal		GM	05-02-91
187	Oude Kleefsebaan	10	woonhuis Rust en Vrede	Berg en Dal		GM	05-02-91
188	Oude Kleefsebaan	28	woonhuis	Berg en Dal		GM	05-02-91
189	Oude Kleefsebaan	64	woonhuis, vm portierswoning Watermeerwijk	Berg en Dal		GM	05-02-91
190	Oude Kleefsebaan	95	woonhuis, vm onderwijzerswoning	Berg en Dal		GM	05-02-91
191	Oude Kleefsebaan	102, 104, 106	café, restaurant	Berg en Dal		GM	23-12-96
192	Oude Kleefsebaan	119	woonhuis, Wychert (00-00-95)	Berg en Dal	RM	(GM)	16-07-01
193	Oude Kleefsebaan	121	woonhuis, vm bijgebouw	Berg en Dal		GM	24-06-14
194	Oude Kleefsebaan	125-127	woonhuis, dubbel vm koetshuis	Berg en Dal		GM	24-06-14
195	Oude Kleefsebaan	130	villa Dalhof (23-12-96)	Berg en Dal	RM		07-12-01
196	Oude Kleefsebaan	131	woonhuis, De Kitselenberg	Berg en Dal		GM	24-06-14
197	Oude Kleefsebaan	132	T-boerderij	Berg en Dal		GM	05-02-91
198	Oude Kleefsebaan	136	villa landgoed De Holdeurn	Berg en Dal		GM	05-02-91
199	Oude Kleefsebaan	136	conferentiecentrum, vm oranjerie	Berg en Dal		GM	05-02-91
200	Oude Kleefsebaan	ongen.	terrein Holdeurn, Rom. pannbakkerij	Berg en Dal	RA		06-11-73
201	Oude Kleefsebaan	ongen.	terrein Holdeurn (noordzijde Okleefsebaan)	Berg en Dal	RA		17-10-74
202	Pannenstraat	1	RK kerk St Cosmas en Damianus	Groesbeek		GM	05-02-91
203	Panoramaberg	1	woonhuis	Groesbeek		GM	23-12-96
204	Panoramaberg	5	woonhuis	Groesbeek		GM	23-12-96
205	Pastoor Rabouplein	1	Complexbescherming HI Land, pastorie 22	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
206	Pastoor Rabouplein	3	Cenakelkerk 18	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
207	Pastoor Rabouplein	5	vm klooster Casa Nova 23	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
208	Pastoor van Tielstraat	60	boerderij, De Hoekpol	Leuth		GM	12-03-02
209	Persingensestraat	7	kerk Persingen	Persingen	RM		07-12-71
210	Persingensestraat	bij 7	toren kerk	Persingen	RM		07-12-71
211	Persingensestraat	7	orgel in kerk Persingen	Persingen		GM	22-06-04
212	Persingensestraat	9a-11	boerderij T-/herberg, Bonte Os	Persingen	RM		19-09-72
213	Persingensestraat	ongen.	vm kasteelterrein	Persingen	RA		17-10-74
214	Persingensestraat	ongen.	terrein bewoning Romeinen/ME	Persingen	RA		17-10-74
215	Plezenburgsestraat	2	boerderij, De Pol	Leuth		GM	12-03-02

216	Plezenburgsestraat	5	woonhuis, jaren '30	Leuth		GM	27-04-04
217	Plezenburgsestraat	17	boerderij T-, de Plezenburg	Leuth	RM		16-07-01
218	Pompweg	11	woonhuis, Montana	Ubbergen	RM		09-09-80
219	Pompweg	12	villa Schoon-Zicht	Ubbergen		GM	12-05-09
220	Pompweg	18	woonhuis, Hartenbeek	Ubbergen		GM	28-04-87
221	Pompweg	22	vm vakantiewoning	Ubbergen		GM	19-05-09
222	Postweg	3	boerderij vh bij landgoed De Watermeerwijk	Berg en Dal		GM	05-02-91
223	Postweg	11	villa/kantoor	Groesbeek		GM	05-02-91
224	Prinses Margrietstraat	1a	opjaagstation watervoorziening	Berg en Dal		GM	01-11-13
225	Profetenlaan-Museumterrein	2	Complexbescherming HI Land, Dorp Nazareth 01	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
226	Profetenlaan	2	Synagoge 02	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
227	Profetenlaan	2	Herdersveld 03	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
228	Profetenlaan	2	Grot van Bethlehem 04	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
229	Profetenlaan	2	Tollenaarswoning 05	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
230	Profetenlaan	2	Oosterse Herberg 06	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
231	Profetenlaan	2	Bergredereliëfs 07	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
232	Profetenlaan	2	Twee wijnpersen 08	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
233	Profetenlaan	2	Hof van Olijven 09	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
234	Profetenlaan	2	Sanhedrin (Hoge Raad) 10	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
235	Profetenlaan	2	Paleis van Pilatus 11	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
236	Profetenlaan	2	Vierde statie 12	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
237	Profetenlaan	2	Hemelvaartskoepel 17	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
238	Profetenlaan	2	Onvoltooide H. Hartbasiliek 27	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
239	Profetenlaan	2	Bedoeinentent 28	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
240	Profetenlaan	2	Aanleg en Lanenstelsel 29	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
241	Profetenlaan	15	Woonhuis met poort 19	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
242	Profetenlaan	ongen.	transformatorhuisje 20	Heilig Landstichting	RM		10-12-03
243	Randwijkweg van	2	vm Elektrisch Onderstation/Mooi Nederlad (28-2-89)	Beek	RM	(GM)	16-07-01
244	Reusensestraat	10	boerderij	Leuth		GM	28-02-89
245	Rijksstraatweg	7-11	vm koetshuis Waalheuvel, m. hek	Ubbergen	RM		09-09-80
246	Rijksstraatweg	17	woonhuis	Ubbergen		GM	05-05-87
247	Rijksstraatweg	24	landhuis, Waalheuvel, m. park/hek	Ubbergen	RM		13-09-77
248	Rijksstraatweg	26	vm tolhuis	Ubbergen	RM		09-09-80
249	Rijksstraatweg	28-30	woonhuis	Ubbergen	RM		09-09-80
250	Rijksstraatweg	29	woonhuis, Oudbergzicht, m. hek	Ubbergen	RM		09-09-80
251	Rijksstraatweg	31	woonhuis, Avalon, m. hek	Ubbergen	RM		09-09-80
252	Rijksstraatweg	bij 31	koetshuis, Avalon (5-5-87)	Ubbergen	RM	(GM)	16-07-01
253	Rijksstraatweg	33	vm koetshuis/woonhuis, Rozendal	Ubbergen	RM		09-09-80
254	Rijksstraatweg	34	landhuis, Schoonoord m. park	Ubbergen	RM		13-11-74
255	Rijksstraatweg	35	woonhuis, Dennendal m. tuinhuis	Ubbergen		GM	07-07-87
256	Rijksstraatweg	37	woonhuis, Ter Meer (De Refter)	Ubbergen	RM		09-09-80
257	Rijksstraatweg	bij 37	zusterbegraafplaats (De Refter)	Ubbergen		GM	22-06-99
258	Rijksstraatweg	38	herv. kerk Ubbergen	Ubbergen	RM		07-12-71
259	Rijksstraatweg	bij 38	begraafplaats bij herv. kerk	Ubbergen	RM		09-09-80
260	Rijksstraatweg	39	kapel, pensionaat (De Refter)	Ubbergen	RM		09-09-80
261	Rijksstraatweg	41	woonhuis, vm klooster (De Refter)	Ubbergen	RM		09-09-80
262	Rijksstraatweg	43	woonhuis, Rozenhof	Ubbergen	RM		09-09-80
263	Rijksstraatweg	46	woonhuis, Dennenheuvel	Ubbergen	RM		16-07-01
264	Rijksstraatweg	48	woonhuis, Maartenshof	Ubbergen	RM		09-09-80
265	Rijksstraatweg	50	woonhuis, Beukenhein, m. hek	Ubbergen	RM		09-09-80
266	Rijksstraatweg	52	woonhuis, Heuvelust	Ubbergen	RM		09-09-80
267	Rijksstraatweg	55	woonhuis, jaren '30	Beek		GM	26-06-01
268	Rijksstraatweg	56	woonhuis, Bronhuize	Ubbergen	RM		09-09-80
269	Rijksstraatweg	60+62	woonhuis, vm schooltje=onderwijs wo	Beek		GM	24-06-14
270	Rijksstraatweg	72	woonhuis, Margot	Beek		GM	08-07-86

271	Rijksstraatweg	74	woonhuis, Westenburg	Beek		GM	24-06-14
272	Rijksstraatweg	76	woonhuis, Westeraue	Beek		GM	07-07-87
273	Rijksstraatweg	81	woonhuis	Beek	RM		09-09-80
274	Rijksstraatweg	bij 81	hek bij woonhuis	Beek		GM	21-04-92
275	Rijksstraatweg	83	woonhuis, Diana	Beek		GM	19-01-87
276	Rijksstraatweg	85	woonhuis, Stern Eck, m. hek (5-5-87)	Beek	RM	(GM)	16-07-01
277	Rijksstraatweg	95	woonhuis, m. serre	Beek	RM		09-09-80
278	Rijksstraatweg	98	landhuis, Pietersberg	Beek	RM		12-08-76
279	Rijksstraatweg	107	woonhuis, Maria	Beek		GM	07-06-87
280	Rijksstraatweg	bij 107	hek bij woonhuis villa Maria	Beek		GM	23-06-96
281	Rijksstraatweg	109	woonhuis, Unita, dubbel met 111, hek	Beek		GM	26-06-01
282	Rijksstraatweg	110	woonhuis, Westerbeek	Beek	RM		09-09-80
283	Rijksstraatweg	110	theehuisje bij villa Westerbeek	Beek		GM	20-12-11
284	Rijksstraatweg	111	woonhuis, dubbel met 109 Unita, hek	Beek		GM	26-06-01
285	Rijksstraatweg	115	woonhuis, Wilhelmina, m. hek	Beek	RM		16-07-01
286	Rijksstraatweg	117	woonhuis, Elsbeek, m. hek	Beek	RM		16-07-01
287	Rijksstraatweg	120	woonhuis	Beek		GM	16-09-87
288	Rijksstraatweg	122	woonhuis	Beek		GM	10-08-95
289	Rijksstraatweg	123	woonhuis, Mignon	Beek		GM	05-05-87
290	Rijksstraatweg	126	winkel/woonhuis, Hartje Beek	Beek		GM	19-01-87
291	Rijksstraatweg	128b	vm informatiekiosk ANWB (23-1-95)	Beek	RM	(GM)	16-07-01
292	Rijksstraatweg	130-132	woonhuis, de Donderberg	Beek		GM	16-03-88
293	Rijksstraatweg	135	woonhuis, Mariënhuize	Beek		GM	04-10-88
294	Rijksstraatweg	139	gemeentehuis	Beek		GM	19-06-86
295	Rijksstraatweg	146	woonhuis, vakwerk/wederopbouw	Beek		GM	05-05-87
296	Rijksstraatweg	154	hotel/café De Musschenberg	Beek		GM	12-12-06
297	Rijksstraatweg	156-160	woonhuis, 3dubbel, vm douanekantoor	Beek		GM	12-12-06
298	Rijksstraatweg	156A	vm koetshuis, de Pelmolen	Beek		GM	12-12-06
299	Rijksstraatweg	162+166	woonhuis, dubbel, vm douanewoningen	Beek		GM	12-12-06
300	Rijksstraatweg	163-165	woningen, vm postkantoor	Beek		GM	24-06-14
301	Rijksstraatweg	172	woonhuis	Beek		GM	07-06-88
302	Rijksstraatweg	163-165	woonhuis, dubbel jaren '30	Beek		GM	24-06-14
303	Rijksstraatweg	177	woonhuis, Lindenhof	Beek	RM		07-12-71
304	Rijksstraatweg	178	woonhuis, Wylerberg	Beek	RM		27-06-86
305	Rijksstraatweg	180	boerderij heren-, Eland, m. schuur	Beek		GM	28-11-95
306	Rijksstraatweg	naast 180	spoelput	Beek		GM	02-02-10
307	Rijksstraatweg	259+261	woonhuis, dubbel, vm grenscafé	Beek		GM	12-12-06
308	Siep	1	boerderij	Groesbeek		GM	05-02-91
309	Siep	5	boerderij	Groesbeek		GM	23-12-96
310	Sint Antoniusplein	1	RK kerk Sint Antonius Abt	Millingen a/d Rijn	RM		24-05-00
311	Sint Antoniusweg	2	pastorie	Groesbeek		GM	01-11-13
312	Sophiaweg	119-121	dubbel landhuis	Heilig Landstichting	RM		07-12-01
313	Sophiaweg	123-125	dubbel landhuis	Heilig Landstichting	RM		07-12-01
314	Spaldropweg		Eversberg	Millingen a/d Rijn	RM		06-11-73
315	Spruitenkamp	2	boerderij T-	Ooij		GM	20-10-87
316	Spruitenkamp	ongen.	bruggat	Ooij		GM	02-12-03
317	Steenheuvelsestraat	3	boerderij, Dijkhoeve	Leuth		GM	12-03-02
318	Steenheuvelsestraat	7	vm stoomzuivelfabriek, schoorsteen	Leuth		GM	22-09-92
319	Steenheuvelsestraat	18	woonhuis	Leuth		GM	12-03-02
320	Steenheuvelsestraat	26-26a	woonhuis	Leuth		GM	12-03-02
321	Steenheuvelsestraat	66	woonhuis, vm postkantoor	Leuth		GM	12-03-02
322	Stollenbergweg	22-24	vm koetshuis, de Moerbei	Berg en Dal		GM	17-01-95
323	Swartendijk	ongen.	onderdeel van het aquaduct Groesbeek	Heilig Landstichting	RA		30-08-12
324	Thomsestraat	ongen.t.o.18	trafohuisje (18-9-89)	Persingen	RM	(GM)	16-07-01
325	Ubbergensdijk	1	vm boerderij/woonhuis, Eik en Dal	Ubbergen	RM		09-09-80

326	Ubbergensdijk	8	vm Koetshuis, Oudbergzicht	Ubbergen		GM	19-01-87
327	Ubbergensdijk	26	woonhuis, dubbel met 28	Ubbergen		GM	15-04-88
328	Ubbergensdijk	28	woonhuis, dubbel met 26	Ubbergen		GM	30-05-95
329	Ubbergse Holleweg	2-10	vm café Billard, Bergzicht	Ubbergen		GM	12-05-09
330	Ubbergse Holleweg	12	woonhuis	Ubbergen		GM	04-08-92
331	Ubbergse Holleweg	16	vm tuinderswoning	Ubbergen		GM	12-05-09
332	Ubbergse Holleweg	18-20	woonhuis, Kopsendal	Ubbergen	RM		09-09-80
333	Valkenlaagte	4	woonhuis	Berg en Dal		GM	05-02-91
334	Van Haaftenlaan	12	woonhuis	Heilig Landstichting		GM	23-12-96
335	Vlietberg	4	schoorsteen, vm steenfabriek Vlietberg	Ooij		GM	04-11-14
336	Watertorenweg	1	woonhuis	Berg en Dal		GM	23-12-96
337	Watertorenweg	3	commandopost B.B, uitgezonderd sirene, zendmast, etc	Berg en Dal		GM	01-11-13
338	Watertorenweg	12	woonhuis Mary	Berg en Dal		GM	23-12-96
339	Watertorenweg	43	watertoren	Berg en Dal		GM	05-02-91
340	Waterstraat	3	boerderij T-	Beek	RM		12-08-76
341	Waterstraat	35+37	vm wasboerderij/schuilkerk	Beek		GM	02-02-10
342	Waterstraat	102	café, vm bakkerij	Beek		GM	24-06-14
343	Werchensestraat	2	boerderij	Persingen		GM	19-01-87
344	Werchensestraat	ongen.	huisterp late ME	Persingen	RA		17-10-74
345	Werchensestraat	ongen.	twee huisterpen late ME	Persingen	RA		17-10-74
346	Wethouder Arntzstraat	2	woonhuis	Millingen a/d Rijn		GM	29-09-15
347	Weverstraat	1	boerderij, Scholtenhof	Kekerdom		GM	15-08-00
348	Weverstraat	2	boerderij, Haarenshof	Kekerdom		GM	12-03-02
349	Weverstraat	5-7	boerderij, Schouwenburg	Kekerdom		GM	12-03-02
350	Weverstraat	15	woonhuis, jaren '30	Kekerdom		GM	27-04-04
351	Weverstraat	51	woonhuis, jaren '30	Kekerdom		GM	12-03-02
352	Weverstraat	60	woonhuis	Kekerdom		GM	12-03-02
353	Weverstraat	62	woonhuis, dubbel met 64	Kekerdom		GM	12-03-02
354	Weverstraat	64	woonhuis, dubbel met 62	Kekerdom		GM	12-03-02
355	Weverstraat	78	vm café/woonhuis	Kekerdom		GM	12-03-02
356	Weverstraat	79	boerderij, De Roeijen	Kekerdom		GM	12-03-02
357	Weverstraat	84	vm dubbele boerderij	Kekerdom		GM	12-03-02
358	Weverstraat	84a	vm dubbele boerderij	Kekerdom		GM	12-03-02
359	Wylerbaan	bij nummer 19	pomp	Groesbeek		GM	23-12-96
360	Wylerbergmeer-Smorenhoek	ongen.	terrein bewoning Romeinen/ME	Beek	RA		17-10-74
361	Zeelandsestraat	1	boerderij	Millingen a/d Rijn	RM		07-12-71
362	Zevenheuvelenweg	ongen. bij 47	luchtwachttoren	Berg en Dal		GM	01-11-13
363	Zevenheuvelenweg	3	villa	Groesbeek		GM	05-02-91
364	Zevenheuvelenweg	40	woonhuis, vm dienstwoning Landgoed Nederrijk	Berg en Dal		GM	23-12-96
365	Zevenheuvelenweg	42	woonhuis, vm boswachterswoning bij Nederrijk	Berg en Dal		GM	05-02-91
366	Zevenheuvelenweg	44	woonhuis, vm koetshuis bij landgoed Nederrijk	Berg en Dal		GM	05-02-91
367	Zevenheuvelenweg	44	schuur op landgoed Nederrijk	Berg en Dal	RM		07-12-01
368	Zevenheuvelenweg	54	Huis Herwarden, provinciaalaat St Joannes de Deo	Berg en Dal		GM	23-12-96
369	Zevenheuvelenweg	57	boerderij, De Groote Flierenberg	Berg en Dal		GM	05-02-91
370	Zevenheuvelenweg	65 en 67	dubbel woonhuis Lindenhof	Berg en Dal		GM	23-12-96